

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРОВІЗОРІВ ТА ЛІКАРІВ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ЕМПІРИКО-СОЦІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ

Л. Г. Юрковська, В. В. Краснов, С. Г. Убогов

Національна медична академія післядипломної освіти
імені П. Л. Шупика, м. Київ

Вступ. Ефективне практичне впровадження законодавчо напрацьованих напрямків медичної реформи не можливе без належної підготовки і перепідготовки фармацевтичних та медичних працівників, формування їх ключових правових компетентностей.

Мета. У роботі розкрито сутність та зміст нормативно-правових та емпірико-соціологічних основ формування правових компетентностей фармацевтичних та медичних працівників.

Матеріали і методи. За результатами соціологічного дослідження підтверджено суспільний запит на формування правових компетентностей фармацевтичних і медичних працівників.

Результати і висновки. Встановлено сучасні нормативно-правові основи формування правових компетентностей фармацевтичних та медичних працівників. Доведено, що провізори та лікарі усвідомлюють і визнають власну необхідність у правових знаннях, вміннях та навичках та вказують на їх недостатність на даний час.

Ключові слова: компетентнісний підхід, правові компетентності, правова підготовка, фармацевтичні та медичні працівники, нормативно-правові основи.

Вступ. В Україні впродовж останніх років тривають процеси реформування сфери охорони здоров'я. Ефективне практичне впровадження законодавчо напрацьованих напрямків вказаної реформи не можливе без належної підготовки і перепідготовки фармацевтичних та медичних працівників, формування їх ключових правових компетентностей з роботи у оновлених законодавчих межах, зусиллями, зокрема, системи післядипломної освіти в сфері охорони здоров'я.

Окрім того, і юридична, і медична практики переконливо свідчать, що чим вищий рівень правової культури лікарів, тим ретельніше вони виконують свої професійні обов'язки, тим вища якість і ефективність медичної допомоги населенню, тим реальніше забезпечуються права і законні інтереси людини у сфері охорони здоров'я [7, с. 54]. Оновлення змісту медичної освіти на основі компетентнісного підходу до підготовки майбутніх фахівців набуло особливої уваги для випереджального розвитку нашої країни. [5, с. 395]. Усе вказане зумовлює актуальність обраного напрямку роботи.

Аналіз останніх досліджень свідчить, що проблемам правової підготовки фармацевтичних та медичних працівників у різні роки приділяли увагу О. С. Абросимов, І. М. Алексєєва, Н. Б. Болотіна, О. М. Вернер, Н. О. Ветютнева, В. О. Галай, Н. Г. Гойда, Р. Ю. Гревцова, С. І. Зброжек, К. А. Іванова, А. О. Каблуков, О. С. Котуха, А. А. Котвицька, В. В. Лазоришинець, Р. А. Майданик, В. М. Михальчук, О. Л. Нестерець, М. С. Пономаренко, О. Є. Січкоріз, С. Г. Стеценко, І. Я. Сенюта, А. В. Степаненко, В. Ю. Стеценко, О. П. Страхова, Х. Я. Терешко, Г. М. Токарєв, Н. В. Хендель, В. П. Черних, В. В. Шаповалов, В. О. Шаповалова, І. В. Шатковська, Н. В. Шевчук та інші. Проте набуття чинності новими Законами України «Про вищу освіту» (2014 рік) [1], «Про освіту» (2017 рік) [2] зумовило остаточне законодавче закріплення компетентнісного підходу як основи професійної підготовки та безперервного професійного розвитку фахівців сфери охорони здоров'я, а отже викликало необхідність комплексного дослідження сутності, змісту та структури правових компетентностей фармацевтичних та медичних працівників; місця і ролі вказаних компетентностей у концептуальній моделі ключових професійних та загальногуманітарних компетентностей провізорів та лікарів, а також визначення нормативно-правових та емпірико-соціологічних основ формування зазначених правових компетентностей в межах післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку в сфері охорони здоров'я.

Виходячи з викладеного, **метою даної роботи** є розкриття сутності та змісту нормативно-правових та емпірико-соціологічних основ формування правових компетентностей фарма-

ФАРМАЦІЯ

цвітничних і медичних працівників, необхідних та достатніх для ефективного здійснення професійної діяльності в межах чинного законодавства України.

Матеріали і методи. Результати роботи отримані з використанням, серед іншого, системного та структурно-функціонального методів дослідження для визначення компонентів чинного нормативно-правового забезпечення формування правових компетентностей провізорів та лікарів; бібліосемантичного методу — для аналізу доктринальних та нормативно-правових джерел; соціолого-статистичного методу — для формування інформаційної бази даних щодо уявлень фахівців та експертів сфери охорони здоров'я про систему правових компетентностей, які необхідні для ефективної професійної діяльності провізорів та лікарів. У якості емпіричної основи дослідження використано результати анонімного опитування різних категорій слухачів (загалом 230 осіб), які проходили навчання на кафедрі педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права НМАПО імені П. Л. Шупика впродовж 2016–2017 років щодо актуальних напрямків правничої підготовки фармацевтичних та медичних працівників.

Результати. Загальноправовою основою повсюдного впровадження компетентнісного підходу у вітчизняну освіту, зокрема, у освіту в сфері охорони здоров'я є положення, передусім, Закону України «Про освіту». Вказаний Закон у ч. 1 ст. 17 метою вищої освіти визначає здобуття особою високого рівня наукових та/або творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань. Також згідно з ч. 5 ст. 18 цього Закону післядипломна освіта передбачає набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду [2].

Згідно з п. 15 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту» компетентність — динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [2].

Переліки компетентностей фармацевтичних та медичних працівників та їх окремих елементів, що повинні формуватися закладами вищої освіти сфери охорони здоров'я, визначали, серед іншого, освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ), освітньо-професійні програми (ОПП), галузеві стандарти вищої освіти підготовки фахівців фармацевтичних та медичних спеціальностей. Вказувалися поряд з іншими компетентностями і компетентності правові. Так, сформованість правової освіти випускників медичних ВНЗ передбачала:

- дотримання у своїй діяльності Конституції України, основних положень міжнародних правових актів гуманістичного спрямування, регламентуючих правових документів стосовно фахової діяльності;

- уміння оцінювати реалізацію та пропагувати права людини на охорону здоров'я та права пацієнта;

- уміння оцінювати стан та реалізацію гендерної рівності у суспільстві;

- уміння використовувати свої права та можливості для захисту власного життя [9, с. 26–27].

Слід вказати, що Закон України «Про вищу освіту» визначив обов'язок поступової заміни галузевих стандартів вищої освіти, які розроблялися та затверджувалися у 2002–2014 роках, на нові стандарти вищої освіти (СВО), які мають містити сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності [1].

СВО розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти (наукових установ) [1].

Законодавчо визначено, що СВО повинні базуватися на компетентнісному підході та філософії визначення вимог до фахівця, закладеної в Болонському процесі та міжнародному Проекті Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (TUNING) [3, с. 22].

У Методичних рекомендаціях щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджених наказом МОН України № 600

ФАРМАЦІЯ

від 01 червня 2016 року, визначено інтегральну компетентність, загальні та спеціальні (фахові, предметні) компетентності випускників закладів вищої освіти, а також подано рекомендований, проте не вичерпний, перелік загальних компетентностей з переліку проекту TUNING [6].

На наш погляд, без належної правової підготовки здобувачів ступенів вищої освіти неможливо сформувати наступні загальні компетентності, вказані у вищезазначеному рекомендованому переліку, а саме: здатність до адаптації та дії в новій ситуації; вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність працювати в команді; здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності); цінування та повага різноманітності та мультикультурності; здатність працювати в міжнародному контексті; здатність розробляти та управляти проектами; навики здійснення безпечної діяльності; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт; здатність діяти соціально відповідально та свідомо; здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Усі вказані компетентності мають істотну правову складову, оскільки повинні бути реалізовані фахівцями у професійній діяльності виключно в межах правового поля, на підставі вимог чинного законодавства.

Оцінюючи позитивно сучасні напрямки вдосконалення нормативно-правового забезпечення як організаційного, так і змістовного аспектів освітнього процесу у вітчизняній вищій школі сфери охорони здоров'я, все ж вважаємо, що правові компетентності провізорів та лікарів сьогодні недостатньо відієференційовані та формалізовані у нормативних джерелах (СВО), а завдання з їх формування потребують окремого нормативного закріплення, зважаючи на суттєвий суспільний запит, що склався на данному етапі розвитку сфери фармації та охорони здоров'я в Україні.

Суспільний запит з формування правових компетентностей фармацевтичних та медичних працівників проявляється не тільки у їх нормативно-правовому закріпленні, але й у певних навчально-методичних та організаційних здобутках.

Так, К. М. Мельникова зазначає, що цілеспрямоване набуття медико-правових знань, умінь і навичок, їх трансформація у компетентності сприяє особистісному культурному розвитку молодого медика, здатності швидко реагувати на запити часу [5, с. 395]. Відповідно, компетентнісний підхід реалізується у навчальній дисципліні «Медичне право» для студентів-медиків Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського тощо.

Як вказують А. О. Каблуков та О. П. Страхова, 2011 став роком навчально-методичного успіху в галузі розвитку медичного права України: затверджено типову навчальну програму з дисципліни «Медичне право України» для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації та навчальну програму «Медичне право України» для слухачів факультетів післядипломної освіти вищих медичних навчальних закладів і закладів післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я України (за ред. к. ю. н., доц. Сенюти І. Я. та к. м. н., доц. Січкоріза О.Є.) [4, с. 99].

На четвертому курсі фармацевтичного факультету Запорізького державного медичного університету (ЗДМУ) викладається дисципліна «Фармацевтичне правознавство». Під час вивчення основна увага зосереджується на питаннях правового регулювання обігу лікарських засобів, правового статусу фармацевтичних працівників, юридичної відповідальності [8, с. 99]. Зміст окремих частин фармацевтичного законодавства розкривається у низці навчальних дисциплін, що викладаються у Національному фармацевтичному університеті (м. Харків). Тією чи іншою мірою медико-правові та фармацевтично-правові питання включені до програм підготовки здобувачів освіти у всіх вітчизняних медичних (фармацевтичному) закладах вищої освіти.

Окрім того, у системі закладів вищої освіти сфери охорони здоров'я на додипломному та післядипломному етапах була розширена мережа кафедр, на яких викладаються дисципліни правової спрямованості («Медичне право», «Медичне правознавство», «Фармацевтичне право», «Фармацевтичне правознавство»). В рамках цього з січня 2016 року розпочала роботу

ФАРМАЦІЯ

кафедра педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика.

Для уточнення та концептуальної формалізації суспільного запиту з формування правових компетентностей фармацевтичних та медичних працівників, а також з метою визначення найбільш запитуваних видів правових компетентностей та їх компонентів безпосередньо у самих фахівців сфери охорони здоров'я, було проведено відповідне емпіричне соціологічне дослідження шляхом анонімного опитування 230-ти слухачів (провізорів та лікарів різних спеціальностей), які проходили навчання на циклах тематичного удосконалення та циклах суміжних дисциплін підготовки провізорів-інтернів, лікарів-інтернів кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права НМАПО імені П. Л. Шупика впродовж 2016–2017 років.

За результатами узагальнення та статистичної обробки отриманих даних вдалося з'ясувати, що серед провізорів та лікарів склалося достатньо стійке усвідомлення необхідності їх правової підготовки. Так, 88 % (205 осіб) опитаних респондентів засвідчили, що правові знання медичним та фармацевтичним працівникам потрібні завжди — як під час здійснення професійної медичної (фармацевтичної) діяльності, так і в особистому житті, побуті (рис. 1).

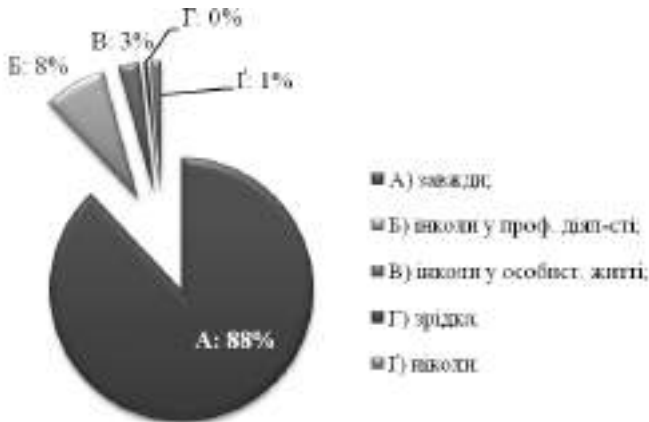

Рис. 1. Потрібність правових занять провізорам та лікарям.

Також респондентам було запропоновано оцінити власний рівень правових, передусім, знань. Виявилось, що опитані провізори та лікарі здебільшого вважають власний рівень правових знань базовим (43 %; 99 осіб) або низьким (39 %; 89 осіб). Високим свій рівень правових знань визнали лише 10 осіб (4 %), і лише 20 осіб (9 % респондентів) визнали його достатнім (рис. 2).

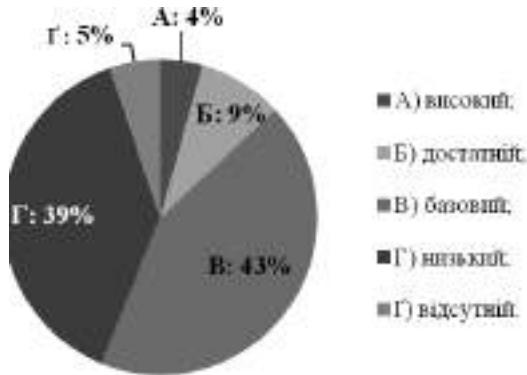

Рис. 2. Оцінка провізорами та лікарями власного рівня правових знань.

Як негативне явище, слід відзначити той факт, що цілих 5 % респондентів (12 осіб) визнали відсутніми у себе правові знання. Загалом же вказані дані свідчать про здебільшого неналежний стан правової підготовки фармацевтичних та медичних працівників на сучасному етапі на тлі їх гострої потреби у правових компетентностях.

На тлі загальної низької правової підготовки провізорів та лікарів вирізняється той факт, що джерел правових знань, які так чи інакше вплинули на загальну правову компетентність респондентів, ними було визначено декілька. Так, 45 % респондентів отримали правову підготовку у закладах вищої освіти сфери охорони здоров'я в межах навчальної дисципліни «Медичне право»; 40 % респондентів назвали серед джерел правових знань, якими вони користуються, періодичні та електронні ЗМІ. Серед опитаних осіб 35 % вказали у якості таких джерел вивчення правознавства у середній школі та заходи із

ФАРМАЦІЯ

правової самоосвіти впродовж дорослого життя; 24 % респондентів — вивчення правознавства у вищій школі (рис. 3).

Показовим є той факт, що жоден з респондентів, маючи можливість вказати власний варіант відповіді на питання анкети, не зазначив у якості джерела своїх правових знань цикли тематичного удосконалення правового спрямування в межах системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку у сфері охорони здоров'я.

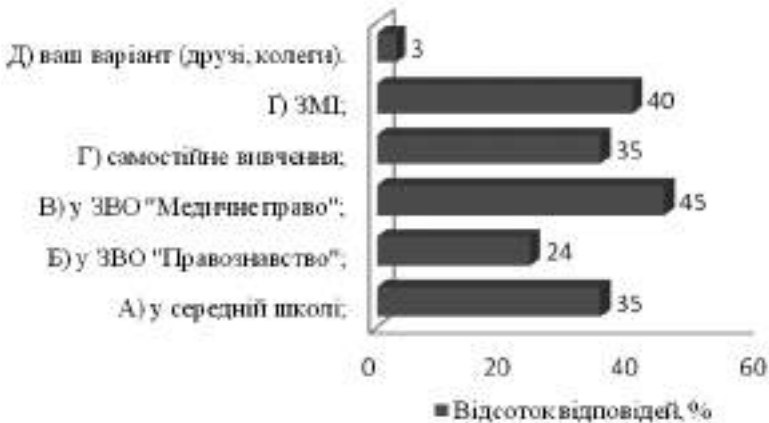

Рис. 3 Джерела правових знань провізорів та лікарів (n = 230).

Вважаючи вказане вище суттєвою прогалиною у підготовці фармацевтичних та медичних працівників, кафедра педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права з 2016 року здійснює заходи з впровадження відповідної правової тематики у освітній процес у НМАПО імені П. Л. Шупика.

Так, у календарні плани кафедри введено і успішно апробовано цикли тематичного удосконалення «Актуальні питання медичного права», «Педагогічні, психологічні та правові аспекти безперервного професійного розвитку лікарів та провізорів». Також доповнені правовою тематикою цикли ТУ «Основи теорії та методики професійної освіти», «Теорія і методика навчання», «Нові технології навчання». Окрім цього, розроблено цикл ТУ «Психологічні та правові аспекти медичної конфліктології», в межах якого розглядатимуться питання

сутності, складу, видів, причин і підстав правових конфліктів у сфері охорони здоров'я, а також правові механізми їх запобігання та вирішення.

У той же час, кафедра педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права сприяє навчанню провізорів-інтернів та лікарів-інтернів на циклі суміжної дисципліни «Медичне право України», а також забезпечує формування правових компетентностей здобувачів ступеня вищої освіти в межах нормативної навчальної дисципліни «Презентація результатів наукових досліджень. Реєстрація прав інтелектуальної власності» та варіативної навчальної дисципліни «Актуальні питання медичного права» підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі НМАПО імені П. Л. Шупика усіх спеціальностей.

Висновки. Таким чином, сучасною нормативно-правовою основою формування правових компетентностей медичних та фармацевтичних працівників є окремі положення Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, стандартів вищої освіти у сфері охорони здоров'я, а також розроблені на їх підставі навчальні плани та програми навчальних дисциплін, циклів тематичного удосконалення та суміжних дисциплін, що містять правову тематику.

Оцінюючи загалом позитивно нормативно-правове забезпечення організаційного та змістовного компонентів освітнього процесу у вітчизняних ЗВО сфери охорони здоров'я, вважаємо, що правові компетентності провізорів та лікарів слід віддеференціювати та формалізувати у відповідних нормативних джерелах (СВО). Завдання з їх формування також потребують окремого нормативного закріплення.

Проведене соціологічне дослідження підтверджує гострий суспільний запит на формування правових компетентностей фармацевтичних і медичних працівників як загалом закладами вищої освіти у сфері охорони здоров'я, так і системою післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку провізорів і лікарів, які, у свою чергу, усвідомлюють і визнають власну необхідність у правових знаннях, вміннях та навичках, натомість вказуючи на їх недостатність на даний час.

Кафедрою педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права НМАПО імені П. Л. Шупика здійснюються заходи з формування правових компетентностей провізорів та лікарів в межах низки циклів ТУ, суміжних дисциплін підготовки інтернів та навчальних дисциплін підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі. У той же час, перспективами подальших досліджень у даному напрямку є визначення концептуальної моделі правових компетентностей фармацевтичних та медичних працівників, оптимальних шляхів їх формування та розробка проектів внесення відповідних змін до нормативних основ змістовної компоненти освітнього процесу у ЗВО сфери охорони здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 37–38. — ст. 2004. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2017. — № 38–39. — ст. 380. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Дашковська О., Погребняк В. Стандарти вищої освіти: нормативно-правове і організаційне забезпечення / О. Дашковська, В. Погребняк // Будівництво, матеріалознавство, машинобудування: зб. наук. праць. Серія: Безпека життєдіяльності. — 2016. — Вип. 93. — с. 21–24. — Режим доступу : <http://smm.pgasa.dp.ua/article/viewFile/83921/79349>
4. Каблуков А.О., Страхова О. П. Правова підготовка студентів у медичних ВНЗ / А. О. Каблуков, О. П. Страхова // Матеріали наукових конференцій. Proceedings of scientific conferences. — 2014. — ст. 98–100. — Режим доступу : pharmed.zsmu.edu.ua/article/download/24881/22344
5. Мельникова К. М. Реалізація компетентнісного підходу в системі викладання дисципліни «Медичне право» для студентів-медиків вищих навчальних закладів // Молодий вчений. — 2017. — № 4 (44). — с. 394–397. — Режим доступу : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4/92.pdf>
6. Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2016 р. № 600. — Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/npa?params=&type=npa&key=&from=&to=&num=600&category=&tag=>
7. Січкоріз О. Є. Роль медичного права, як навчальної дисципліни, на факультеті післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького / О. Є. Січкоріз // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. — 2016. — № 4 (70). — с. 53–58. — Режим доступу : <https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/visnyk-gigieny/article/viewFile/7550/7028>
8. Формування правової обізнаності як компонента професійної компетентності фармацевтичних працівників у країнах Європейського Союзу (досвід Чеської Республіки) / І. М. Алексєєва, М. С. Пономаренко, О. Г. Алексєєв, О. С. Соловійов, Ю. М. Григорук // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та прак-

- тики. — 2016. — № 2. — с. 96–101. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apfimtpr_2016_2_20
9. Щербаківа А. В. Формування полікультурної компетентності у студентів-медиків у навчально-виховному процесі вищого медичного навчального закладу [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Щербаківа Анна Вікторівна; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». — Старобільськ, 2015. — 357 с. — Режим доступу : http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/d29.053.01_16.12.15_scherbakova_dis.pdf

Формирование правовых компетентностей провизоров и врачей: нормативно-правовые и эмпирико-социологические основы

Л. Г. Юрковская, В. В. Краснов, С. Г. Убогов

Национальная медицинская академия последипломного образования имени П. Л. Шупика, г. Киев

Введение. Эффективное практическое внедрение законодательно наработанных направлений медицинской реформы невозможно без должной подготовки и переподготовки фармацевтических и медицинских работников, формирования их ключевых правовых компетентностей.

Цель. В работе раскрыта сущность и содержание нормативно-правовых и эмпирико-социологических основ формирования правовых компетентностей фармацевтических и медицинских работников.

Материалы и методы. По результатам социологического исследования подтвержден общественный запрос на формирование правовых компетентностей фармацевтических и медицинских работников.

Результаты и выводы. Установлены современные нормативно-правовые основы формирования правовых компетентностей фармацевтических и медицинских работников. Доказано, что провизоры и врачи осознают и признают свою необходимость в правовых знаниях, умениях и навыках и указывают на их недостаточность в настоящее время.

Ключевые слова: компетентностный подход, правовые компетентности, правовая подготовка, фармацевтические и медицинские работники, нормативно-правовые основы.

Forming of law competencies of pharmacists and physicians: normative-legal and empirical-sociological foundations

L. G. Yurkovska, V. V. Krasnov, S. G. Ubogov

Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education,
Kyiv

Introduction. Effective practical implementation of legislative-ly established directions of the medical reform is impossible without proper training and retraining of pharmaceutical and medical workers, the formation of their key legal competencies.

Aim. This thesis reveals the essence and contents of normative-legal and empirical-sociological basics of forming of law competencies of pharmacists and medical workers.

Materials and methods. Based on the findings of the sociological research, the social request for forming the law competencies of pharmacists and health workers was confirmed.

Results and conclusion. The modern normative-legal foundations of law competencies forming in pharmacists and health workers were identified. It has been proved that pharmacists and physicians are conscious of the need for law competencies, abilities and skills and indicate their current lack.

Key words: competence approach, law competencies, law training, pharmaceutical and medical workers, normative-legal basics.

Відомості про авторів:

Юрковська Лідія Геннадіївна — старший викладач кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9, тел.: (044) 205-49-86.

Краснов Володимир Володимирович — доктор медичних наук, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9, тел.: (044) 205-49-86.

Убогов Сергій Геннадійович — кандидат фармацевтичних наук, доцент, доцент кафедри контролю якості і стандартизації лікарських засобів Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9, тел.: (044) 205-49-69.

УДК 615.322+582.688.3

ДОСЛІДЖЕННЯ МІКРОБІОЛОГІЧНОЇ ЧИСТОТИ ФІТОСУБСТАНЦІЙ ТА ГРАНУЛ З ПЛОДІВ ЖУРАВЛИНИ БОЛОТНОЇ

К. М. Яцюк, М. І. Федоровська, Р. В. Куцик

Івано-Франківський національний медичний університет,
м. Івано-Франківськ

Вступ. Збереження мікробіологічної чистоти протягом терміну зберігання та застосування є важливою вимогою, що висувається до фітосубстанцій та засобів рослинного походження, що застосовуються у медицині.

Мета. Вивчення мікробіологічної чистоти свіжовиготовлених зразків фітосубстанцій та гранул з плодів журавлини болотної та в процесі їх зберігання при температурі $4 \pm 2^\circ\text{C}$ і $20 \pm 2^\circ\text{C}$.

Матеріали і методи. Загальний вміст бактерій та грибків, а також наявність бактерій родин Enterobacteriaceae, Staphylococcus aureus, Pseudomonas aeruginosa визначали за методикою ДФУ 2-ге видання.

Результати. Встановлено, що у жмиху з плодів журавлини болотної одержаному різними методами висушування та його зразках, що зберігалися протягом 2-ох років при температурі $4 \pm 2^\circ\text{C}$ і $20 \pm 2^\circ\text{C}$, загальна кількість мікроорганізмів не перевищувала 50, а загальна кількість грибків не перевищувала 20 монокультур. Мікробіологічна чистота згущеного соку становила не більше 115 бактерій та 10 грибків. Кількість мікроорганізмів та грибків у пробах гранул не перевищувала 170 та 50 монокультур відповідно. Росту ентеробактерій (Enterobacteriaceae),